

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO TYÖTERVEYSLAITOKSEN (TTL) TOIMINNASTA VUODELTA 2021

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu.....	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen.....	3
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta	3
2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	4
3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	6
4. Toimenpiteet.....	7
4.1 Työterveyslaitokselle ehdotetut toimenpiteet	7
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	7

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa Työterveyslaitoksen toiminnasta vuodelta 2021 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 21.4.2022 annettu tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenveto ja muut selvitykset antavat aihetta.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Tulossopimuskauden 2020-2023 toinen vuosi oli edellistä vastaavasti poikkeuksellinen koronapandemian vuoksi. Vuoden 2021 tulostavoitteiden toteutumista on arvioitu 1-5 asteikolla. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon. Jos joku merkittävä tavoite ei ole toteutunut, voi kokonaisarvosana olla enintään 3,5. Toisaalta, jos toteutumatta on jäänyt vähäiseksi arvioitu tavoite, voi kokonaisarvosana olla 4 tai 4,5, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon.

Kokonaisuudessaan STM arvioi, että Työterveyslaitos (TTL) on toteuttanut vuoden 2021 tulostavoitteet lähes tavoitteen mukaisesti (arvosana 4).

Arviointiasteikko 1-5; jossa:

1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.

2 = Tulostavoite on osittain toteutunut:

3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.

4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.

5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kannanotto on valmisteltu STM:n sisäisessä valmisteluryhmässä sekä työ- ja tasa-arvo -osaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, ja Työterveyslaitos on antanut siitä palautteen. Sosiaali- ja terveysministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä Työterveyslaitoksen vuoden 2021 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Vuosi 2021 oli nelivuotisen tulossopimuskauden toinen vuosi. Jo toista vuotta jatkuneissa poikkeuksellisissa olosuhteissa Työterveyslaitos tuki sosiaali- ja terveysministeriötä toimialueellaan sekä koronapandemiaan liittyvissä tehtävissä, että hallitusohjelman toimeenpanossa. Toimenpiteiden yhteiskunnallinen vaikuttavuus näkyy pitkällä aikavälillä, mutta koronapandemiaan liittyvällä työpaikkojen ohjeistuksella ja viestinnällä voidaan arvioida olleen välitöntä vaikutusta työpaikkojen terveysturvallisuuteen ja riskienhallintaan.

2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

Korona

Työterveyslaitoksen tulossopimuksessa varauduttiin COVID-19 –pandemian jatkumiseen. Työterveyslaitos varautui pandemiasta aiheutuviin ministeriön määräämiin suunnittelemattomiin tehtäviin ja lisäksi laitosta edellytettiin ottamaan kaikessa toiminnassaan huomioon työelämän edellytykset selviytyä ja toipua kriisistä.

Työterveyslaitos on täyttänyt COVID-19 –pandemian aikana roolinsa kiitettävästi, laatien lukuisia ohjeistuksia eri toimialojen työpaikoille jatkuvassa kolmikantaisessa yhteistyössä. Työterveyslaitoksen ohjeistus on ollut merkittävä tuki työpaikoille niiden riskienarvioinnissa ja COVID-19 –ennaltaehkäisyssä. Ohjeistuksen lisäksi Työterveyslaitos on viestinyt aiheesta laajasti eri kanavissa aina valtakunnallisista medioista podcasteihin ja blogeihin asti.

Palvelut

Työterveyslaitos on tulostavoitteiden mukaisesti tukenut palveluiden ja etuuksien yhteensovittamiseen liittyvää työtä ensi sijassa tuottamalla ajantasaista tilannekuvaa ja tietopohjaa päätöksenteon tueksi. Työterveyslaitoksen asiantuntijuutta on hyödynnetty muun muassa Sosiaaliturvakomiteassa, työkykyohjelmassa sekä Suomen kestävän kasvun ohjelman suunnittelussa. Lisäksi Kuura-hankkeessa on pilotoitu Työhön kytkeytyvän kuntoutuksen tietopakettia ja työn muokkauksen toimintamallia, joiden viimeistely jatkuu vuodelle 2022.

Työterveyslaitoksen sote-uudistusta koskevat tavoitteet koskevat käynnistettävien hyvinvointialueiden tukemista työkyvyn ja –hyvinvoinnin johtamisessa sekä sote-toimijoiden ja työterveyshuollon palveluiden toiminnallista yhteensovittamista. Yhteensovittamista toteutetaan kansallisessa TYÖOTE ja MYÖTE –hankkeissa, joissa edistetään työikäisten palveluiden yhteensovittamista. Lisäksi Työterveyslaitos on tehnyt pitkäjänteistä työtä sote-alueiden työkykyjohtamisen ja työhyvinvoinnin tukemiseksi. Vuoden 2021 keskeisiin tuotoksiin kuuluvat Strateginen työkykyjohtaminen –oppimateriaalin julkaisu sekä Mitä kuuluu –kyselyn toteuttaminen ja toiminnan kehittämisehdotukset tulosten pohjalta. Edelleen, Työterveyslaitos on käynnistänyt tutkimushankkeen merenkulkualan työolojen ja työhyvinvoinnin selvittämiseksi yhteistyössä Merimieskassan kanssa.

Toimintakyky

Työterveyslaitoksella on keskeinen rooli työ- ja toimintakyvyn edistämisessä erityisesti tutkimuksen tekijänä. Laitokselle asetetut tulostavoitteet koskevat suurelta osin tutkitun tiedon tuottamista, soveltamista sekä hyvien käytäntöjen ja toimintamallien levittämistä valtakunnallisesti. Toimivaksi todettujen käytäntöjen ja toimintamallien levittämistä ja jalkauttamista toteutetaan ennen kaikkea hallituksen asettamissa työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelmassa (TYÖ2030) sekä Työelämän mielenterveysohjelmassa.

TYÖ2030-ohjelmaa jatkettiin vuonna 2021 suunnitelman mukaisesti. Ohjelmaa koskevan hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti edistettiin myös työn, terveyden ja työkyvyn tutkimus- ja kehittämisohjelmaa, jonka keskeisenä toimenpiteenä käynnistyi HELP-projekti, jonka tavoitteena on kerätä ja koota tutkimustietoa laaja-alaisesti luoden kokonaiskuvaa työelämän muutoksesta.

Työelämän mielenterveysohjelmassa lanseerattiin vuoden 2021 aikana mielenterveyden työkalupakki työpaikkojen tueksi. Mielenterveyden työkalupakki kokoaa matalan kynnyksen tietoon pohjautuvia keinoja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisemiseksi työpaikoilla.

Työterveyslaitokselle asetetut työ- ja toimintakykyä tutkimustavoitteet ovat toteutuneet pääosin suunnitellusti. Työterveyslaitos teki tutkimusta ja julkaisuja sekä käynnisti T&K -projekteja vuoden 2021 aikana painopisteenä muun ohessa työn murros, vuorotyö, heikossa työmarkkina-asemassa olevat, aivotyö, työelämäsiirtymät sekä nuorten työhön kiinnittyminen. Lisäksi Työterveyslaitos päivitti tietopohjaa syöpävaarallisille tekijöille altistumisesta ja osallistui aihetta koskeviin hankkeisiin. Myös ammattitauti-ilmoitusten tilastoinnin digitalisointi eteni.

Työterveyslaitoksella oli vuonna 2021 käynnissä n. 120 tutkimus- ja kehittämisprojektia, joista runsaaseen sataan on saatu ulkopuolista, kilpailtua tutkimusrahoitusta. Näistä hankkeista lähes puolet kohdistui Työterveyslaitoksen T&K-strategian painopisteelle 'Vahvistamme työkykyä ja työhyvinvointia sekä parannamme kaikkien mahdollisuutta osallistua työhön omalla työkyvyllään'.

Toimeentulo

Sosiaaliturvauudistuksessa Työterveyslaitoksen rooli on tukea päätöksentekoa ajantasaisella ja tutkitulla tiedolla. Työterveyslaitos toteutti asetettujen tulostavoitteidensa mukaisesti tutkimusta työn ja terveyden välisestä segmentaatiosta sekä osallistui roolinsa sosiaaliturvauudistuksen tutkimus- ja arviointijaoston tutkijaverkoston työhön ja tuki sen valmistelua.

Horisontaaliset

Työterveyslaitoksen horisontaaliset tavoitteet poikkeavat osin muusta valtionhallinnosta sen poikkeavan organisaationaalisen aseman johdosta.

Henkilöstön työhyvinvointia mittaavan kyselyn tulokset paranivat. Henkilöstötyytyväisyys (3,80) ja arvio Työterveyslaitoksesta hyvänä työpaikkana (4,19) nousivat edellisistä vuosista. Henkilöstön oma arvio työhyvinvoinnista (arvosana 8,28) pysyi samalla tasolla edelliseen vuoteen nähden. Tulosten perusteella henkilöstö on ollut tyytyväinen erityisesti työn ja yksityiselämän yhteen sovittamiseen sekä työn tavoitteiden tietämiseen. Myös työn mielenkiintoisuus ja haastavuus sekä oikeudenmukainen kohtelu saivat kiitosta. Parannettavaa koettiin olevan edelleen palkkajärjestelmään liittyvissä asioissa. Myös sairauspoissaolojen määrä laski hieman vuoteen 2020 verrattuna.

Medianäkyvyys ja potentiaalinen vaikuttavuus on tulossopimuskaudella kehittynyt yli tavoitteiden. Vuonna 2021 näkyvyyttä lisäsi erityisesti koronaan liittyvät aiheet. Työterveyslaitoksen teettämän bränditutkimuksen mukaan Työterveyslaitoksen spontaani tunnettuus työelämän kehittämiseen erikoistuneena tutkimus- ja asiantuntijaorganisaationa on kasvanut 162 % edelliseen, vuonna 2018 toteutettuun tutkimukseen verrattuna. Potentiaalinen tavoitavuus digitaalisissa uutismedioissa julkaistuilla artikkeleilla mitattuna laski vuonna 2021 vuoteen 2020 verrattuna, mutta vuosiin 2018 ja 2019 seuranta-ajalla ollut tavoitettavuus on kasvanut 92 %.

Tietoturva ja digitalisointia koskevat tavoitteet ovat edenneet suunnitellusti.

Taloudellinen asema

Työterveys on jatkanut Valtiontalouden tarkastuskertomuksen havaintojen ja STM:n teettämän kilpailuoikeudellisen selvityksen perusteella käynnistettyjen jatkotoimenpiteiden työstämistä ministeriön johdolla. Työterveyslaitos jatkoi valtionosuustoimintojen ja liiketoimintojen välistä eriyttämistä ja läpinäkyvyyden lisäämistä edistävää työtä jakamalla Työterveyslaitoksen johtamisjärjestelmän valtionosuustoimintaan ja liiketoimintaan.

Työterveyslaitoksen tulos vuonna 2021 oli ylijäämäinen 645 tuhatta euroa. Toiminnasta rahoitettiin valtionavulla 52 %. Loput toiminnasta rahoitettiin omalla maksullisella toiminnalla ja tutkimus- ja kehittämisrahoituksella. Oman toiminnan tuotot toteutuivat alle budjetoidun tason 24,56 milj. euroa jääden budjetoidusta 1,1 milj. euroa, tuottojen summan kuitenkin noustessa edelliseen vuoteen nähden 2,1 milj. euroa. Liiketoiminnan tuotot nousivat 0,4 milj. euroa ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan tuotot nousivat 1,7 milj. euroa. Kulut toteutuivat budjetoitua alemmalla tasolla. Käyttömenot ja henkilökulut olivat 46,3 milj. euroa ja ne nousivat vuoden 2020 tasosta 3,0 milj. euroa. Kulujen noususta 3,0 milj. euroa johtui henkilöstökuluista. Vuokrakulut laskivat 0,6 milj. euroa ja muiden kuluryhmien summat toteutuivat kohtalaisen lähellä vuoden 2020 tasoa. Laitehankintoihin ja muihin pitkävaikutteisiin menoihin käytettiin 2,24 milj. euroa. Summa laski vuoden 2020 tasolta 0,3 milj. euroa. Osa vuodelle 2021 suunnitelluista hankinnoista siirtyi vuodelle 2022 tilinpäätöksessä, yhteensä 0,7 milj. euroa.

Työterveyslaitoksen valtionosuus vuonna 2021 nousi 25,52 milj. euroon edellisen vuoden tasolta 24,1 milj. euroa sisältäen TYÖ2030-ohjelman rahoitusta 1,87 miljoonaa euroa. Tilivuoden tuloutettu avustus oli yhteensä 25,86 milj. euroa. Budjetin ja tuloutetun valtionosuuden ero selittyy TYÖ2030-ohjelmasta taseeseen tehdyillä varauksilla. Työterveyslaitoksen siirtyvä erä pieneni vuoteen 2020 nähden noin 0,6 milj. euroa.

3. Valtiontalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomioid

KPMG on antanut 21.4.2022 raportin Työterveyslaitoksen tilivuoden 2021 tilinpäätöstarastuksesta. Yhteenvedona suoritetusta tarkastuksesta voidaan todeta, että Työterveyslaitoksen kirjanpito ja sisäinen valvonta on pääosin asianmukaisesti järjestetty. Tilinpäätös on laadittu voimassaolevien säännösten mukaan.

4. Toimenpiteet

4.1 Työterveyslaitokselle ehdotetut toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy tilintarkastajan esittämään suositukseen maksuliikenteen tehtävien järjestelmäperusteisesta eriyttämisestä manuaalisten kontrollien välttämiseksi.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

STM jatkaa yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa valtionosuus- ja liiketoiminnan eriyttämisen seurannan, valvonnan ja raportoinnin kehittämistä sekä laitosta koskevan lainsäädännön uudistamisen valmistelua.

Helsingissä 10.6.2022

Perhe- ja peruspalveluministeri

Aki Lindén

Kansliapäällikkö

Kari Hakari

JAKELU

Ministeriön osastot

Tulosopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiokonttori

Sosiaali- ja terveysministeri

Tarkastuspäällikkö Niina Sipiläinen

